

A inspección da colmea

Guía de boas prácticas

Decembro, 2024

Para comezar lembra que o manexo das abellas precisa paciencia e respecto cara estes increíbles insectos, débeselles molestar o mínimo posible.

A inspección dunha colonia de abellas é esencial para confirmar que todo vai ben, axudando así a manter a saúde das abellas, maximizar a produción de mel ou outros produtos apícolas e manter unha actividade sostible.

A ter en conta

01

Equipamento e aparellos

02

Preparación previa

03

A inspección

04

Non esquezas

01

Equipamento e aparellos

As abellas defenden a súa vivenda e aos seus conxéneres de todo potencial intruso-inimigo fronte ao que se sintan ameazadas. Polo que sempre hai que levar a roupa de protección en apicultura. Por elo precisaremos:

Traxe de protección persoal, con:

- ✓ Mono ou funda. Unha soa peza (mono propiamente dito) ou dúas soltas (pantalóns e blusón). O seu axuste debe ser amplo para evitar a proximidade das abellas coa pel do corpo e cómodo, sobre todo no pescozo, pulsos, nocellos e cintura.
- ✓ Calzado que protexa os nocellos ou botas altas. As polainas ou protectores dos nocellos son especialmente recomendables en época de cata do mel.
- ✓ Luvas para protexer as mans, xa que son a parte do corpo que máis atrae a atención das gardiás, por estar en continuo movemento.

As abellas utilizan o própole para selar ocos na colmea que non se axustan ao paso de abella e para unir partes. A natureza deste pegamento é tal, que resulta necesario o uso de utensilios para despegar as estruturas.

Ferramentas básicas.

- ✓ Elevacadros ou alzacadros: pinza para asir os cadros, para despegalos, e extraelos da colmea cunha soa man.
- ✓ Espátula, rasqueta ou cuña: Platina metálica con extremos afiados. Convén que sexa de metal duro para dar boas prestacións en tarefas como raspar alzas, cadros, fondos e demais elementos da colmea.
- ✓ Cepillo. Mellor de pelo de animal. Para o desabellado de favos e para "varrer" abellas dos lugares nos que os golpes e sacudidas están contraindicados.
- ✓ Afumador: ferramenta esencial para o manexo pacífico e racional das abellas.

Un apicultor responsable debe aprender a manexar o combustible natural do seu ámbito e a acender de forma rápida en calquera circunstancia e tempo, en lugar seguro. Tamén debe saber como apagalo: afogando cun tapón a saída do fume ou de calquera outra forma fiable que evite ser a orixe dunha das peores pragas do noso tempo: os incendios forestais. Debe ser baleirado na casa ou en espazos seguros.

- ✓ Para acender o afumador use restos vexetais, palla seca, madeira, etc. O cartón ondulado resulta ser un bo combustible, moi accesible e común no noso tempo; pódense fabricar cartuchos de diámetro e lonxitude similar ao corpo do afumador, coas ondas na dirección do fume e telos sempre atados dispoñibles. Desatar ao ser empregados. Arrefriar o fume con herba verde colocada enriba do cartón.
- ✓ Convén que a combustión sexa lenta e, sobre todo, que o fume sexa abundante, frío e non tóxico. Fume branco e denso é mellor que fume lixeiro e azulado.
- ✓ Empregue o fume con moderación para controlar ás abellas en lugar de "avisarlles que chega". Dirixa o fume dende arriba cara abaixo, en vez de facelo dende abaixo (o fume dende a parte inferior empuxa ás abellas cara arriba).
- ✓ Hai que estar pendentes do estado en que se atopa o combustible do afumador, co obxecto de non o deixar esgotar e, moito menos, que se apague para que as abellas non se "subleven"; é máis doado mantelas tranquilas, que tratar de tranquilizalas despois de que se "alborotan".

02

Preparación previa

Sempre hai que ter un motivo claro para abrir unha colmea. As condicións ambientais deben ser axeitadas. Non inicie unha inspección se chove, fai moito vento e se a temperatura é inferior a 13-14 °C, sobre todo se é probable que teña cría. Teña en conta que os cambios de tempo afectan o comportamento das abellas.

Antes de entrar ao apiario acenda o afumador, non espere a estar preto das colmeas. Decida que material e aparellos vai precisar e colóqueos o mais preto posible.

Antes de abrir a colmea observe:

- ✓ Que hai diante da colmea. se hai abellas mortas ou larvas fóra, se hai abellas que camiñan e non poden voar, se hai moitos restos de cera, se hai vexetación que estorbe as abellas,...
- ✓ Como traballan as abellas. Se entran e saen con normalidade, se entran con pole, se están amontonadas na piqueira, se se ven loitas entre elas, etc.
- ✓ Decida onde vai colocar as partes da colmea que quite. Para a revisión debe sacar un cadro fóra, así poderá mover os outros. O cadro non pode poñerse no chan.
- ✓ Teña a man un balde ou bolsa, para desbotala cera sobrante ou restos que non queremos que queden espaxados polo colmea.

03

A inspección- Apertura e peche da colmea

- ✓ Retire a tapa e a entretapa. A tapa pódese empregar, dada a volta, para colocar utensilios da colmea.
- ✓ Retire coidadosamente un cadro do extremo. Así terá espazo para mover os outros cadros. Comprobe que a raíña non está nel e colóqueo nun lugar seguro, ao lado da colmea. Pode empregar a tapa dada a volta ou outros “utensilios” para colocalo.
- ✓ Antes de quitar os cadros, limpe a cera e a própole que os une aos laterais e despégueos suavemente por un lateral antes de extraelos. Para que o movemento dos cadros sexa fácil e áxil, manteña limpos os traveseiros superiores e laterais raspando a cera sobrante.
- ✓ Asegúrese de colocar a cera sobrante nun recipiente que poida levar consigo. Non a desbote no lugar, xa que pode fomentar a pillaxe e propagar enfermidades.
- ✓ Volva a ensamblar a colmea asegurándose de que os cadros estean ben colocados, e que se mantén o espazo para o paso das abellas.
- ✓ Asegúrese de que a colmea estea estable no seu soporte, lixeiramente elevada da parte de atrás, para que posibles humidades saian pola entrada.
- ✓ Sexa rápido, silencioso calmado e metódico durante toda a inspección da colonia, evitando golpes e movementos bruscos ou repentinos.
- ✓ Realice as anotacións necesarias no seu caderno de apicultor/a antes de abandonar o lugar, para evitar esquecementos posteriores. Verifique que o sitio quede limpo e ordenado.

03

A inspección- Que buscar e que facer

Vai depender da época do ano na que realicemos a inspección. Non é igual a primeira inspección da temporada, ver como avanza a colmea, ou comprobar como queda para invernada. En todo caso:

- ✓ Examine cada panal co detalle preciso para o propósito da súa inspección. Por exemplo, si está revisando o alimento, asegúrese de que teña suficientes reservas de mel e pole, se busca enfermidades, busque signos de enfermidades...
- ✓ Devolva os panais na mesma secuencia e orientación na que estaban ao inicio da inspección. A non ser que se queira mover ou eliminar algún.
- ✓ Os cadros novos e sen construír, é dicir, cera estampada sen estirar, deben colocarse aos lados do niño de cría cara fóra, non no centro. Non divida a área de cría, cando as condicións climáticas e/ou a temperatura poidan ser cambiantes. Realice isto só cando as condicións sexan axeitadas para que as abellas os constrúan, é dicir que estean estirando cera.
- ✓ Se sospeita que hai unha enfermidade na colonia, asegúrese de non contaminar outras colonias. Limpe as súas luvas e todas as ferramentas que use. Sempre que sospeite que a enfermidade se poida contaxiar, cambie as luvas, se é preciso.
- ✓ Se detecta enfermidade reduza a entrada. Así impedirá a pillaxe por parte das abellas doutras colonias e reducirá o risco de transmisión da enfermidade. Notifique ao veterinario/a de explotación a súa sospeita, para que realice a visita sanitaria de inspección, se é precisa.

03

A inspección- Aspectos a avaliar durante o exame

O exame e manexo dunha colmea realízase por varias razóns importantes.

Manexo proactivo

Permite implementar medidas preventivas antes de que xurdan problemas graves, asegurando así a saúde e produtividade da colmea.

Revisión das condicións ambientais

Aínda que o entorno e a ubicación do colmea debe elixirse antes da instalación, e importante comprobar como evolucionan as colmeas no lugar elixido.

Asegurarse de que as colmeas estean nun lugar axeitado, con boa exposición ao sol e protección contra os ventos. Floración de interese próxima, así como acceso a auga fresca.

Produtividade

Asegurar que a colonia ten unha poboación axeitada para a época en cuestión.

Proporcionar alzas para evitar enxameazón.

Revisar reservas de alimento, o que é vital para a supervivencia, especialmente en inverno.

Saúde da Colonia

Detección de enfermidades que poidan afectar á saúde das abellas.

Vixiar a infestación de varroa.

Verificar que a raíña está sa e en bo estado. Unha raíña sa debe por ovos regularmente, salvo que sexa en período de invernación. Procurar ovos e larvas nas celas.

Colleita de mel

Axuda a determinar o momento axeitado para colleitar mel, asegurando que estea ben operculada e lista para ser recollida.

Educación e mellora continua

Cada exame proporciona información valiosa que axuda aos apicultores/as a mellorar as súas prácticas e a entender mellor o comportamento das abellas.

Mantente informado sobre as mellores prácticas de apicultura a través de cursos, libros e grupos de apicultores.

03

A inspección- Cando revisar as colmeas

A revisión é o método que nos permite coñecer o estado real da colmea, pero as veces, unha soa revisión externa, proporciona boa información, sen necesidade de molestar as abellas.

No período produtivo (primavera e verán) realizar exames da situación cada 7-10 días. Se non é necesario, non abrir. En outono, reducir a frecuencia a cada 2-3 semanas. En inverno, ou mentres invernan, sempre que nolo permita a climatoloxía, para comprobar que todo estea correcto.

Sempre que se sospeite dun problema e que as manifestacións externas nolo indiquen debe realizarse unha inspección interna.

04

Non esquezas

- ✓ Para que o cepillo sexa unha ferramenta eficaz debe estar sempre limpo. Os pelos prensados ou enmelados péganse aos opérculos, resultan molestos e lesivos para as abellas e desencadean a súa agresividade. Láveo con auga quente cando se enzoufe de mel.
- ✓ O uso do afumador debe estar presidido pola moderación. Se escasea, as abellas adoitan apoderarse da situación, facendo moi difícil a continuación das tarefas; pola contra, se se abusa, provócase irritación na colmea, pode intoxicar ás abellas, transmitir mal olor e sabor ao mel e, incluso, afectar ao abelleiro/a.
- ✓ O afumador debe acenderse sempre que se visita un apiario; escusas como a aparente tranquilidade ou a escasa tarefa a desenvolver non debe facernos descoidar as boas prácticas. En calquera momento, pódese suscitar a agresividade nunha colmea e nas veciñas, facendo que a visita se complique considerablemente. Do apiario debemos marchar andando, non correndo.

Esta guía foi elaborada a partir das accións levadas a cabo no proxecto SOSTAPICOLA “Mellora da sustentabilidade apícola mediante o uso de novas tecnoloxías e a conservación da abella local”, FEADER 2022/037B

